

УДК 539.3

ДІОФАНТОВІ НАБЛИЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРУПИ $SO(3)$

Симотюк М.М.¹, Столярчук О.Р.²

¹ ІППММ ім. Я.С.Підстригача НАН України, Львів, symotyuk@lms.lviv.ua

² КНУ ім. Т.Г.Шевченка, Київ, stostap@gmail.com

Нехай A, B, C – елементи групи $SO(3)$, E – її одиниця. Через $F(A, B, C)$ позначимо підгрупу скінченних слів, породжених алфавітом $A, A^{-1}, B, B^{-1}, C, C^{-1}$.

Означення. Підгрупу $F(A, B, C)$ назвемо φ – діофантовою (де $\varphi: N \rightarrow R_{>0}$ – додатна функція натурального аргументу), якщо для довільного натурального n і довільного зведеного слова $W_n \neq E$ довжини n , $W_n \in F(A, B, C)$, виконується нерівність

$$\|W_n - E\| \geq \varphi(n).$$

У статті [1] сформульовано наступну гіпотезу: майже всі (за мірою Хаара в $SO(3) \times SO(3)$) підгрупи, породжені парою $(A, B) \in SO(3) \times SO(3)$ є φ_1 -діофантовими, де $\varphi_1(n) = d^{-n}$, а d – деяка додатна стала. У статті [2] зроблено перший крок у напрямку вивчення діофантових властивостей елементів групи $SO(3)$ і встановлено такий результат.

Теорема 1. [2] Майже всі (за мірою Хаара в $SO(3) \times SO(3)$) підгрупи, породжені парою $(A, B) \in SO(3) \times SO(3)$ є φ_2 -діофантовими, де

$$\varphi_2(n) = d^{-n^2}, \quad d \geq 10^{10^4}.$$

У роботі [3], на підставі методики, яка відрізняється від описаної у [2], встановлено таке посилення результату теореми 1.

Теорема 2. [3] Майже всі (за мірою Хаара в $SO(3) \times SO(3)$) підгрупи, породжені парою $(A, B) \in SO(3) \times SO(3)$ є φ_3 -діофантовими, де

$$\varphi_3(n) = 4^{-3n^2} n^{-3n(17/2+\delta)}, \quad \delta > 0.$$

Дана праця узагальнює теореми 1, 2 на випадок підгруп групи $SO(3)$, породжених трьома генераторами. Доведено наступний результат.

Теорема 3. Майже всі (за мірою Хаара в $SO(3) \times SO(3) \times SO(3)$) підгрупи, породжені трійкою $(A, B, C) \in SO(3) \times SO(3) \times SO(3)$ є φ -діофантовими, де $\varphi(n) = 6^{-12n^2} n^{-12n(13/2+\delta)}$, $\delta > 0$.

1. *Gamburd A., Jacobson D., Sarnak P.* Spectra of elements in the group ring of $SU(2)$ // Journ. Eur. Math. Soc. (JEMS), 1:1 (1999). – P. 51–85.
2. *Kaloshin V., Rodnianski I.* Diophantine properties of elements of $SO(3)$ // Geometric and Functional Analysis (GAFA), vol. 11 (2001). – P. 953–970.
3. *Столярчук О.Р.* Діофантові наближення в групі $SO(3)$ // Тези доповідей МАН, Київ, 2008. – С. 362.
4. *Симотюк М.М.* Багаточкові задачі для лінійних диференціальних та псевдодиференціальних рівнянь із частинними похідними. - Дис. канд. фіз.-мат. наук. – Львів, 2005. – 193 с.

DIOPHANTINE APPROXIMATIONS OF ELEMENTS IN THE GROUP $SO(3)$

The diophantine properties of free subgroups, generated of three orthogonal matrices, are established.